

Mevzuatın Düzeltilmesi, Sorumlulukların Netleşmesi,
Eğitim İhtiyacının Giderilmesi için Çalışıyoruz...

YANGIN “KADERİNİ” DEĞİŞTİRMEYE ÇABALIYORUZ

Özcan Uğurlu

EMO İzmir Şubesi Yapı Elektronik Sistemleri ve
Tesisatları Komisyonu Üyesi
ozcan.ugurlu@emo.org.tr

Yangın günümüz teknolojisiyle büyük ölçüde önlenabilir, oluşması durumunda ise kontrol altına alınabilir felaketlerden biridir. Çıkış sebebi ne olursa olsun, günümüz teknolojisi yangın felaketlerinin önlenmesine ve büyümesine engel olacak olanaklara sahiptir. Gelişmiş tabir edilen ülkelerde, yangın algılama ve uyarma sistemleri binaların ayrılmaz bir parçası olarak görülmektedir. Yangın algılama sistemlerinden oransal olarak daha az olmakla birlikte özellikle çok katlı binalarda yangın söndürme sistemleri de zorunluluk olarak görülmektedir. Bina ve tesislerde yangın oluşmaması için alınan önlemlerin yanı sıra tarihi binalarda bile günümüz teknolojisine uygun olarak yangın algılama ve uyarı sistemlerin yanında yangın söndürme sistemlerinin de kullanılmasına yönelik gerekli tadilatlar gerçekleştirilmektedir. Algılama ve uyarma sistemlerinin kurulmasıyla öncelikle insan yaşamı güvenceye alınmaya çalışılırken, bu sistemlerin bakımına ve işletilmesine ilişkin zorunluluklar da getirilerek, bu güvencede süreklilik sağlanmaya çalışılmaktadır.

İstanbul İtfaiyesi'nin istatistiklerine göre, İstanbul'da 2016 yılında gerçekleşen 16 bin 890 yapısal yangının 5 bin 910'u istatistiklere mesken olarak yansırken, 8 bin 887'i ise “diğer bina” olarak sınıflanmıştır. Aynı yıl yangınların 153'ü fabrika olarak sınıflanırken, 1940 ise araç yangını olarak kayıtlara geçmiştir. İstanbul ot, çöp, orman ve fundalık yangınları olarak sınıflanılan yapısal olmayan yangın sayısı ise 11 bin 696'dır. Yapısal olmayanlar ve araçları ayrı tutarsak, yangınların yüzde 52'si, yangın algılama ve uyarı sistemleri kullanılması gereken, “mesken”, “fabrika” ve “diğer binalarda” meydana gelmiştir. İstanbul İtfaiyesi'nin istatistiklerine göre; yapısal yangın sayısı 2012-2016 yılları arasında yüzde 22 oranında artmıştır. Bu yılın ilk 9 ayında ise artan teknolojik imkanlara rağmen, İstanbul'da gerçekleşen yapısal yangınların sayısının da 2016'ın aynı

dönemine kıyasla yüzde 7 oranında artması, artış eğiliminin devam edeceğini göstermektedir. Her 100 bin kişi başına düşen yangın sayısının 2012-2016 yılları arasında yüzde 15 oranında büyümesi de yangın sayısındaki artıştan, nüfus artışının tek başına sorumlu olmadığını göstermektedir. Sadece İstanbul İtfaiyesi'nin istatistiklerine 2016'da yangın nedeniyle acil tıbbi müdahale için 1938 kez ambulans sevki gerçekleşmesi, konunun can güvenliği ile yakından ilgili olduğunun göstergesidir. Geçtiğimiz yıl İzmir'de ise istatistiklere 2 bin 427 bina, 558 işyeri, 116 trafo, 951 araç yangını yansırken, “ot, çöp, ekin, saman” ve “ağaç” olarak sınıflanılan yapısal olmayan toplam 9 bin 657 yangın gerçekleşmiştir.

Yangın Neden Felakete Dönüşür?

Özellikle kamuya açık, toplu yaşam ve kullanım alanlarına sahip yüksek yoğunluklu binalarda yangına karşı alınacak mekanik ve elektronik güvenlik sistemlerinin tesis edilerek birbirine uyumlu hale getirilmesi, tüm bu sistemlerin çalışır durumda tutulması, acil durum tahliye planının yapılması, periyodik olarak da denetlenmesi gerekir. Yapılarda meydana gelen elektrik kaynaklı yangınların temelinde; elektrik tesisatlarının güvenli ve mevzuata uygun iyi mühendislik uygulamalarını içermeyecek şekilde tesis edilmelerinin yanı sıra işletme ömrü boyunca gerekli denetim ve bakım prosedürlerinin yerine getirilmemesi yatmaktadır. Her türlü yapının tasarımı, yapımı, işletimi, bakımı ve kullanımı aşamalarında çıkabilecek yangınların en aza indirilmesi ve herhangi bir şekilde çıkabilecek yangının can ve mal kaybını en aza indirerek söndürülmesini sağlamak üzere düzenleme yapmak kamu idaresinin temel görevlerinden biridir. Gerek mevzuat eksiklikleri gerekse de “denetimsizlik” özellikle kamuya açık veya toplu yaşam alanlarında yaşanan yangınlarda can kaybına yol açmaktadır. Hastane ve okullarda yaşanan

toplu ölümlerle gündeme gelen yangınların önlenmesi için mevzuat eksikliklerine ilişkin EMO'nun uyarıları ne yazık ki bugüne kadar yaşama geçirilmemiştir.

Yönetmelik Eksikliklerinde Israr

Yangınların en aza indirilmesi amacıyla 2002 yılında Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik" sorunları çözmemiş, can kayıpları devam etmiştir. 2007 yılında ise yönetmelik yenilenmiş, ancak bu yenileme sırasında da sorunlara yol açan maddeler düzeltilmemiştir. Yönetmeliğin hazırlanması sürecinde EMO kendi meslek alanı açısından taslakları incelemiş, ilgili komisyonlarında yönetmelik uygulamalarını tartışmış, yönetmelikte kamunun can güvenliğini tehlikeye atan maddeler tespit etmiş ve bu tespitlerini ilgili kurumlara yazılı ve sözlü olarak iletmıştır. Tüm bu uyarıları dikkate almadan yayımlanan yönetmelik, bilime ve teknolojiye uygun olmayan, kamu güvenliği ve sağlığı açısından oluşacak tehlikeleri önlemekten yoksun olan kısımları için dava edilmiş ve dava lehimize sonuçlanmıştır. Mahkeme kararlarına rağmen yönetmelikte 2009 ve 2015 yıllarında gerçekleştirilen değişiklikler içinde EMO'nun uyardığı maddelerde değişiklik yapılmamıştır.

Konuya ilişkin açılan davada, okul, yurt ve hastanelere ilişkin olarak Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 2009 yılında gerekçelerimizi haklı bulunarak, yönetmeliğin Ek-7. Maddesi'nin "Kurum Binaları" bölümünde, "Eğitim Tesisleri" için 21.5 metreden alçak veya 5 bin metrekareden küçük; "Yataklı Sağlık Tesisleri"nde ise 6.5 metreden alçak veya bin metrekareden küçük; "Ayakta Tedavi ve Diğer Sağlık Tesisleri" için ise 21.5 metreden alçak veya 2 bin metrekareden küçük binalar için otomatik yangın algılama sistemleri kurulmasına gerek olmadığına ilişkin düzenlemelerin yürütmesini durdurmuştur.

Ancak 12 Eylül 2010 tarihinde yapılan Anayasa değişikliği ile yargının idari davalardaki yetkisi sınırlandırıldı. Aslında bir yerindelik denetimi sayılamayacak böylesine can ve mal güvenliğini ilgilendiren bir alanda bile mahkeme yapılan Anayasa değişikliğini gerekçe göstererek "yerindelik denetimi" yapamayacağını bildirdi. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu bir kez daha EMO'nun haklı olduğuna hükmetti ve yerindelik denetimi gerekçesini yerinde bulmayarak, düzenlemenin iptal edilmesi yönünde mahkeme kararını bozdu. İdare ise yürütmeyi durdurma kararını uygulamadığı gibi halen ısrarını sürdürerek karar düzeltme istedi. Şu anda davamız karar düzeltme aşamasındadır. EMO olarak defalarca uyarımıza ve dava açmamıza; İdari Dava Daireleri Kurulu'ndan okul ve yurtları yangın güvenlik sistemden muaf tutan düzenlemenin yürütmesinin durdurulmasına ilişkin karar çıkmasına rağmen bu düzenlemeden geri adım atılmamıştır. Sonrasında yaşanan gelişmeler ise konuya ilişkin kaygıları artırıcı niteliğe bürünmüştür.

Bir İleri İki Geri

Aladağ'da yaşanan ve 12 çocuğun can verdiği yurt yangını sonrasında oluşan kamuoyunun etkisiyle Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından 6 Mayıs 2017 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Özel Öğrenci Barınma Hizmetleri Yönetmeliği'nde yangından korunmaya ilişkin önlemlere yer verildi. Yönetmelikte belirtilmeyen hususlarda ise Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmeliği'nin hüküm-

lerin uygulanacağı belirtildi. Yönetmelikte özel yurtların her öğretim yılı başında elektrik tesisatı ve yangın ikaz ve söndürme sistemlerine ilişkin teknik denetimden geçirilme zorunluluğu da getirildi. Yönetmelikle, 3 ay öncesine kadar yapılan başvuruları da kapsayacak şekilde mevcut özel yurt binalarında 2 yılı aşkın bir süre tanındı.

2017'de 2002 Yönetmeliği Uygulanacak

Resmi Gazete'de 29 Haziran 2017 tarihinde yayımlanan değişiklikle ise eksiklerine rağmen Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmeliğin bütünüünün uygulanması açısından da zafiyet yaratıldı. Bu değişiklikle 19 Aralık 2007'den önce yapı ruhsatı başvurusu onaylanan bina, tesis ve işletmeler için uygulama zorunluluğu ortadan kaldırıldı. Bu tarihten önce yapı ruhsatı başvuru dilekçesinin eki olan yapı projeleri onaylanan binalar; o tarihten önce tamamlanmış binalar gibi "mevcut yapı" olarak kabul edilecek. Yürütme ve yürürlük maddesi dışında tek maddeli değişiklikle yönetmeliğin 138. Maddesi'ne aşağıdaki fıkra eklendi:

"(4) 19/12/2007 tarihinden önce yapı ruhsatı başvuru dilekçesi eki yapı projeleri ilgili idaresince onaylanmış olan yapı, bina, tesis ve işletmelerde bu yönetmeliğin uygulanması açısından mevcut yapı olarak kabul edilir."

Hali hazırda yapımı tamamlanmış birçok bina 2007 yılında yürürlükte kaldırılan 2002 tarihli eski yönetmelik kapsamına alınarak, yeni yönetmelik kapsamındaki birçok kural devre dışı bırakılmıştır. 15 yıl önce yayımlanmış, yeni teknolojilere yer verilmeyen eski mevzuatın günümüzde geçerli sayılması akla ve bilime aykırıdır. Sonradan kamuya açık binaya dönüştürülen yapılar için bile yönetmeliğe uygun ek önlemlerin alınması zorunluluğu varken, 2007 öncesinde ruhsat başvuru yapılmasının ek önlem alınmamasına gerekçe yapılması kabul edilemez. Özellikle öğrenci yurdu, okul gibi çocuklarımıza hizmet eden tesislere ilişkin duyduğumuz can güvenliği korkusu bu değişiklikle artırmıştır.

Yurtlara Özel Erteleme

Değişikliğin yayımlanmasının hemen ardından MEB tarafından 7 Temmuz 2017 tarihinde öğrenci yurtları için Bakanlığın Özel Öğrenci Barınma Hizmeti Kurumlarının Standartları ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yö-

nerge'sinde yer alan kimi zorunluluklar, 30 Ağustos 2017 tarihine kadar ruhsat alacaklar olanlar dahil olmak üzere mevcut yurtlar için 1 Ağustos 2019'a kadar uzatıldı. Valiliklere ilgili kurum ve kuruluşlar ve işyerlerine iletilmek üzere Bakan oluruyla gönderilen yazıda, öğrenci barınma hizmeti veren özel yurtların bina standartlarını sağlama konusunda zorluklarla karşılaştığı ve geçiş süresi talep ettikleri ifade edilmektedir. Kaldırılan zorunluluklar; tavan yüksekliğinden koridor genişliğine, su deposu büyüklüğünden kütüphane genişliğine, revir ve güvenlik odası bulundurulmasına kadar uzanmaktadır. Bazı zorunlulukları kaldıran yönergede, Binaların Yangından Korunmasına Dair Yönetmeliğin hükümlerine de atıfta bulunmaktadır.

Önlemsizlik için Özel Çalışma

Yangın Yönetmeliği'ndeki tek maddelik değişiklikle Milli Eğitim Bakanlığı'nın kimi zorunlulukları kaldırmasının paralel gerçekleştirildiği ve şartları karşılamayan özel yurtların faaliyetlerini sürdürmesine olanak vermeyi hedeflediği anlaşılmaktadır. Getirilen muafiyetler ile Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik'te yapılan değişikliklerle sağlanan kolaylıklar birbirini tamamlayıcı niteliktedir.

Gerek mevzuat eksiklikleri gerekse de “denetimsizlik” özellikle kamuya açık veya toplu yaşam alanlarında yaşanan yangınlarda can kaybına yol açmaktadır. Hastane ve okullarda yaşanan toplu ölümlerle gündeme gelen yangınların önlenmesi için mevzuat eksikliklerine ilişkin EMO'nun uyarıları ne yazık ki bugüne kadar yaşama geçirilmemiştir.

Değişiklikler bir arada düşünüldüğünde; 29 Haziran 2007 tarihinden önce ruhsat başvurusu yapmış yurtlar için güncel Yangın Yönetmeliği ve MEB'in yönergeyle belirlediği standartlar uygulanmayacaktır. Özellikle Yangın Yönetmeliği'ndeki değişiklik Adana Aladağ'daki yurda benzer standartlara sahip olan binalarda öğrenci barındırılmasına devam edilmesine yol açar. Çoğu cemaatlerle bağlantılı olduğu iddia edilen yurtların sahiplerinin “maliyet” temelli talepleri, iki bakanlığın koordineli çalışması sonunda karşılanmıştır. Oda olarak, Adana Aladağ'daki öğrenci yurdunda yaşanan benzeri toplu katliamlara karşı getirilen önlemleri “kaynak israfı” olarak gören bu anlayışın terk edilmesi için yıllardır mücadele ediyoruz. Geçmişte mevzuat eksikleri nedeniyle yeterli önlemler alınmadan tamamlanmış binalarda ek önlemlerin alınması zorunlu tutulması gerekirken, bu değişikliklerle önlem almayanlar ödüllendirilmiştir.

EMO'dan YEST Adımı

EMO, bu alanda iktidar tarafından yaratılan kaosla mücadele etmenin yanında mesleğin gelişimini sağlamak üzere de çalışmalar yürütülmektedir. Bu süreçte Odamızın 1 Temmuz 2012 tarihli ve 28340 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış olduğu EMO Yapı Elektronik Sistem ve Tesisatlarına (YEST) Ait Mühendislik Hizmetleri Yönetmeliği ve buna bağlı olarak yürürlüğe giren Elektronik Sistem ve Tesisatlarına Ait İşletme Sorumluluğu Yönergesi'nde “Yangın Algılama ve Uyarma”, “Güvenlik Elektronik Sistemleri”, “Konfora Yönelik Sistemler” ve “Elektronik Haberleşme Sistemler” olmak üzere 4 ana başlık altında tanımlamalar yapılarak sorumluluklar belirlenmiştir. YEST İşletme Sorumlusu, risk sınıfına göre belirlenen işletmelerde elektronik sistemlerin çalışma sürekliliğinin sağlanması için gerekli araç ve gereçler ile tesisat bileşenlerinin işler halde bulundurulması, gerekli test ve bakımlarının yaptırılması, güvenlik önlemlerinin alınması, tesis kontrol ve bakım sorumlulukları ile ilgili konularda işletme sahibine rapor verilmesi hizmetlerinin sorumluluğunu üstlenmektedir. Kullanım amacı, yapı sınıfı ve risk değerlendirmesi açısından yüksek yoğunluklu ve kamuya açık yapılarda mutlaka Odamız tarafından yetkilendirilmiş uzman YEST İşletme Sorumlusu'nun görevlendirilmesi yukarıda belirtilen olumsuzlukların giderilmesini sağlayacaktır. Tasarımı, projelendirilmesi, uygulama, denetim ve bakım süreçlerine kadar bir mühendislik hizmeti olan bu sistemlerin mühendis olmayan kişilerce üretilmesinin önüne geçilmeli, bilim ve teknolojiye aykırı üretilen hizmetlerin kullanıma sunulmasının engellenmesi için gerekli tedbirler alınmalıdır.

Sistem Tasarımı Eğitimi

EMO'nun konu ile çalışmaları ilgili mevzuatın geliştirilmesi ile sınırlı değil. EMO aynı zamanda bu alanda hizmet üretecek mühendislerin mesleki bilgi ve birikimlerini artırmak için de özel olarak çaba sarf etmektedir. Ülke genelinde düzenlenen seminerlerin yanı sıra Meslek İçi Eğitim Merkezi (MİSEM) çalışmaları kapsamında da eğitimler düzenlenmektedir. Konuya ilişkin en temel MİSEM eğitimi “Yangın Algılama ve Uyarma Sistemleri Eğitimi”dir. Bu eğitimle alanda çalışacak EMO üyelerinin söz konusu sistemlerin tasarımına ilişkin yeterli bilgiye ulaşması hedeflenmektedir. Konuya ilişkin mevzuat hakkında bilgi verilmesiyle başlanılan eğitimde; katılımcılara, mühendislik etiği ile ilgili temel bilgilerin yanı sıra hukuki sorumlulara da yer verilmektedir.

Yönetmeliğin yanı sıra standartlara ilişkin de bilgi aktarılan eğitim ile söz konusu sistemlerin uluslararası standartlara uygun olarak gerçekleştirilmesine katkı sağlanmaktadır. Toplamda 3 günde 18 saat süren eğitim sonunda yazılı sınav da yapılmaktadır. Sınavda 100 üzerinden 70 puan alarak başarılı olan katılımcılara, “Yangın Algılama ve Uyarma Sistemleri Yetkilendirme Belgesi” verilmektedir.

İşletme Sorumlusu Eğitimi Geliyor

Sistemlerin tasarımının yanında “işletme ve bakım” konusuna ilişkin de EMO’nun eğitim çalışmaları sürdürülmektedir. Resmi Gazete’de 1 Temmuz 2012 tarihinde yayımlanan EMO Yapı Elektronik Sistemleri ve Tesisatlarına Ait Mühendislik Hizmetleri Yönetmeliği kapsamında “Elektronik sistemler işletme ve bakım sorumlusu” tanımı yapılmıştır. Bu tanım kapsamında görev yapacak EMO üyeleri içinde bakım ve işletmeye yönelik olarak MİSEM kapsamında yeni bir eğitim için hazırlıklar yapılmaktadır. Toplam 42 saat olarak planlanan 7 günlük eğitimle, binalardaki tüm elektronik sistemlere ilişkin dersler modüller halinde yer alacaktır. Söz konusu eğitimin 3 günlük ilk modülü “Yangın Algılama ve Uyarma Sistemleri”ne ayrılacaktır. Taslak eğitim programına göre; 18 saatlik eğitimle bu sistemlerin binanın ömrü boyunca sağlıklı olarak işletilip, herhangi bir anda oluşabilecek yangın sırasında çalışır halde tutulması için gerekli bilgiler katılımcılara aktarılacaktır. Bu eğitimde de konuya ilişkin mevzuatın yanı sıra ulusal ve uluslararası standartlara ilişkin bilgiler, sistem yapıları, “Malzeme Bilgisi”, “Sistem Yapıları”, “Tesisat Tekniği”, “Bakım ve İşletme Standartları”, “Süreç Kontrolü ve Dokümantasyonu”, “Dış Etkenler”, “Temel Arıza Kaynakları ve Çözüm Önerileri”, “Sistem Kontrolü ve Kontrol Formları” başlıkları altında dersler verilecektir.

MİSEM kapsamında sistem tasarıma yönelik olarak verilen eğitimle birlikte işletmesi ve bakıma ilişkin eğitim eksikliğinin giderilmesiyle, standartlara uygun, her an işlevini yerine getiren sistemlerin yaygınlaşmasına ilişkin kamusal görevimizi büyük ölçüde yerine getirmiş olacağız.

Mühendislerin Hazırlığına Uyum Sağlanmalı

Bir binanın yangına karşı güvenli olması için yangın algılama ve ihbar sistemlerinin bulunması gerekmektedir; bununla birlikte, bu sistemlerin uzman mühendisler tarafından standartlara uygun olarak tasarlanmasının yanından bu

sistemlerin bakım ve işletmesi de yine uzman mühendisler tarafından gerçekleştirilmelidir. Sistemlerin işlevlerini tam olarak yerine getirip getirmediğine ilişkin kontroller ise yıllık düzenli aralıklarla bu alanda uzmanlaşmış bağımsız elektrik ve elektronik mühendisleri tarafından yerine getirilmelidir.

EMO, yangından kaynaklanan can kayıplarının önlenmesi için yetersiz mevzuata ilişkin mücadelesini sürdürürken, konuya ilişkin mesleki kriterlerin ve sorumlulukların belirlenmesi için de özel çalışmalar yürütmüştür. EMO’nun çalışmaları sonucunda alandaki sorumluluklar belirlenirken, alanda hizmet üretecek meslektaşların bilgi ve deneyimleri meslek içi eğitimler yoluyla da artırılmaktadır.

Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik, EMO’nun görüşleri doğrultusunda zaman kaybedilmeden revize edilmelidir. Yangına karşı alınması gereken önlemleri “maliyet” unsuru sayan ve konuya ilişki zorunlulukları düzenli olarak esnetmeye çalışan anlayışa tavizlerin sürdürülmesinin; özellikle, hastane, yurt, okul gibi kamuya açık binalarda yaşanan can kayıplarının devam etmesine neden olacağı unutulmamalıdır.

Proje aşamasında ve uygulama sonrasındaki denetim mekanizmaları bürokratik engel olarak görülmemeli ve kamusal olarak yeniden tesis edilmelidir. Binalarda elektrik kaynaklı yangınların en aza indirgenmesi için elektrik ve elektronik tesisleri için EMO Yapı Elektronik Sistem ve Tesisatlarına Ait Mühendislik Hizmetleri Yönetmeliği kapsamında bakım, işletme ve denetim sorumlulukları hayata geçirilmelidir. EMO’nun kendi üyeleri açısından yönetmelikle altyapısını oluşturduğu sistemin, ilgili bakanlıklar tarafından yayımlanan üçüncü tarafları da bağlayan yönetmeliklere de taşınarak, uygulanması sağlanmalıdır. Binalardaki elektrik ve elektronik tesislerinin düzenli olarak bakımının yapılması ve bu sistemlerin periyodik olarak test edilerek, kontrol edilmesi elektrik kaynaklı yangınların önlenmesi açısından hayati önem taşıdığı unutulmamalıdır. ■

Yangın Yönetmeliği’ndeki tek maddelik değişiklikle Milli Eğitim Bakanlığı’nın kimi zorunlulukları kaldırmasının paralel gerçekleştirildiği ve şartları karşılamayan özel yurtların faaliyetlerini sürdürmesine olanak vermeyi hedeflediği anlaşılmaktadır. Değişiklikler bir arada düşünüldüğünde; 29 Haziran 2007 tarihinden önce ruhsat başvurusu yapmış yurtlar için güncel Yangın Yönetmeliği ve MEB’in yönergeyle belirlediği standartlar uygulanmayacaktır.

